

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

9 ЖИЛД, 3 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
ТОМ 9, НОМЕР 3

LOOK TO THE PAST
VOLUME 9, ISSUE 3

ТОШКЕНТ-2026

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика университети

Аминова Азиза Марковна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори (DSc),
Тошкент ирригация ва кишлок хужалигини механизациялаш мухандислари институти Миллий тадқиқот университети

Худайқулов Тулқин Дўстбоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз дала педагогика институти

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат техника университети

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат университети

Махкамova Надира Рахмановна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент ахборот технологиялари университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодири Абдуллаевна
тарих фанлари доктори (DSc),
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ермегов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Андижон давлат университети

Рашидов Ойбек Расулович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори (DSc),
Озарбайжон давлат университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори (DSc),
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Таниева Гулдона Мамановна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Низомий номидаги Ўзбекистон Миллий педагогика университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайдон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Курбанов Бахтияр Журабаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Наманган давлат университети

Ҳакимова Шоира Сағдуллаевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), UBS Тошкент филиали

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнур Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Баҳадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Юсупов Аҳмеджон Шоназарович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Urganch davlat universiteti

Тиллажаева Хуршида Джумаваевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Тошкент давлат техника университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Исоқов Бахтиёр Робидинович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Тўхтабасв Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

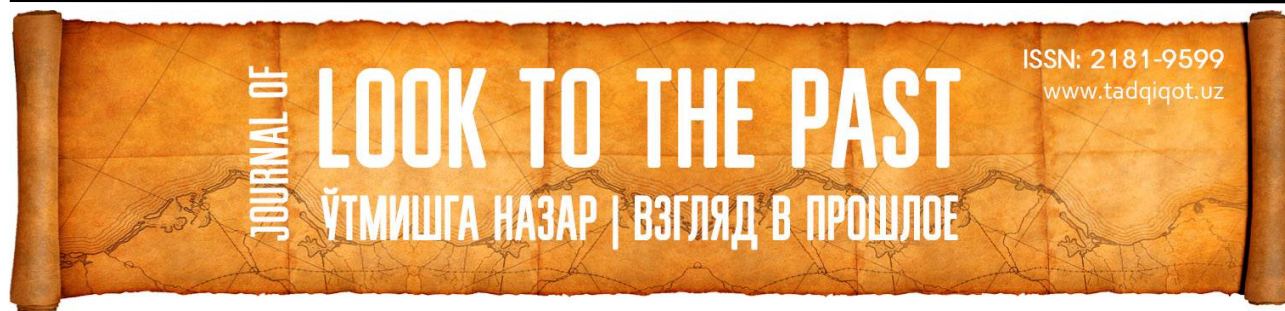
Турсунова Юлдуз Бобоқулловна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
ЎзР. ФА. Тарих институти

Азаматова Гулмира Байирбековна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Jizzax davlat pedagogika universiteti

Каримжонов Жасурбек Мухторжонович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Ўзбекистон Миллий университети

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Dilshod Komolov, Asilbek Zulfiqorov YANGI O‘ZBEKISTONDA ADVOKATURA INSTITUTINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	5
2. Faxriddin Yormatov, Nurullo Tursunov JAMIYAT HAYOTIDA NURONIYLARNING TUTGAN O‘RNI VA YANGI O‘ZBEKISTONDA ULARNI HAR TOMONLAMA QO‘LLAB-QUVVATLASHNING AMALIY IFODASI.....	11
3. Nodira Toliboyeva O‘ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLARNI TA‘LIM TIZIMIGA JALB ETISH: TARIXIY TAJRIBA VA MUAMMOLAR.....	18
4. Гулчехра Дадамирзаева СОВЕТЛАРНИНГ КОСИБ-ХУНАРМАНДЧИЛИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ СОҲАСИДАГИ ДАВЛАТ СИЁСАТИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ.....	23
5. Akmal Mengliboyev QIZIL ARMIYA BOSQINIGA QARSHI SURXON VOHASIDA KURASHNING BOSHLANISHI.....	32
6. Ulug‘bek Mirzaliyev, Farhod Umurzoqov SIRDARYO VA JIZZAX VILOYATLARIDAGI URBANIZASIYA JARAYONLARI.....	39
7. Абдисаттор Қосимов ЧОРВАЧИЛИКДА СУРХОН-ШЕРОБОД ВОҲАСИ АСРИЙ ХЎЖАЛИК АНЪАНАЛАРИ.....	45
8. Sardorbek Rahimberdiyev TRANSMILLIY MIGRATSIYA SHAROITIDA O‘ZBEK MIGRANTLARINING MADANIY IDENTIFIKATSIYASI VA KUNDALIK HAYOT STRATEGIYALARI (KOREYA RESPUBLIKASI MISOLIDA).....	49
9. Shavkat Shapiyev FARHOD GIDRO ELEKTR STANSIYASI – O‘ZBEKISTONNING ENERGETIKA USTUNI.....	57
10. Diyora Chorshanbiyeva 2016-YILDAN KEYIN O‘ZBEKISTONDA DAVLAT BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYASI VA YOSHLAR MASALASI.....	65
11. Sitara Nosirova DOSTONLARDA O‘ZBEK OILASINING IJTIMOIIY HAYOTDAGI KO‘RINISHLARI.....	72
12. Lutfillo Mamasaidov O‘ZBEKISTONDA SAVODSIZLIKNING TUGATILISHI VA YANGI TA‘LIM TIZIMINI TASHKIL ETILISHI TARIXIDAN.....	76

Абдисаттор Чориевич Қосимов,
Термиз иқтисодиёт ва сервис университети
тарих кафедраси ўқитувчиси
Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
abdisattor_qosimov@tues.uz
<https://orcid.org/0009-0004-0460-2487>

ЧОРВАЧИЛИКДА СУРХОН-ШЕРОБОД ВОҲАСИ АСРИЙ ХЎЖАЛИК АНЪАНАЛАРИ

For citation: Abdusattor Kosimov. CENTURIES-OLD AGRICULTURAL TRADITIONS OF THE SURKHAN-SHERABAD OASIS IN LIVESTOCK HUSBANDRY. Look to the past. 2026, vol. 9, issue 3.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18941960>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Шеробод беклигида чорвачиликнинг асосини қўй, эчки ва туялар ташкил этиб, хўжалик эҳтиёжлари даражасида от ва қорамол ҳам боқилгани, асрлар давомида Ўзбекистондаги этник гуруҳларнинг ҳар бирида уй ҳайвонларини боқишда ўзига хос бўлган усул ва тажрибалар шаклланганлиги хусусида сўз юритилади.

Калит сўзлар: чорвачилик, адирликлар, ўтроқ аҳоли, қўй, эчки ва туялар, суғорма деҳқончилиқ, буғдой, арпа, дашт.

Абдисаттор Чориевич Қосимов,
преподаватель исторического факультета
Термезского университета экономики и сервиса
Доктор философии в области исторических наук

ВЕКОВЫЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ ТРАДИЦИИ ОАЗИСА СУРХАН- ШЕРАБАД В ЖИВОТНОВОДСТВЕ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается тот факт, что основу животноводства в Шерабадском княжестве составляли овцы, козы и верблюды, а также разводились лошади и крупный рогатый скот для удовлетворения хозяйственных нужд, и что на протяжении веков каждая из этнических групп Узбекистана развивалась свои уникальные методы и практики разведения домашних животных.

Ключевые слова: Животноводство, горный туризм, оседлое население, овцы, козы и верблюды, орошаемое земледелие, пшеница, ячмень, степь.

Abdisattor Chorievich Kasimov,
Lecturer, Faculty of History,
Termez University of Economics and Service
Doctor of Philosophy in Historical Sciences

CENTURIES-OLD AGRICULTURAL TRADITIONS OF THE SURKHAN-SHERABAD OASIS IN LIVESTOCK HUSBANDRY

ABSTRACT

This article discusses the fact that the basis of livestock farming in the Sherabad principality was sheep, goats, and camels, with horses and cattle also being raised to meet economic needs, and that over the centuries, each of the ethnic groups in Uzbekistan has developed its own unique methods and practices for raising domestic animals.

Index Terms: livestock, hilly, settled population, sheep, goats and camels, irrigated agriculture, wheat, barley, steppe.

1. Долзарблиги

XX аср бошларида Боботоғ, Ҳисор тоғ тизмаларида ва воҳа марказий қисмидаги дашт ҳудудларида чорва моллари, айниқса, қўй-эчкилар нисбатан кўпроқ боқилган. Ушбу хўжалик тури асосан воҳанинг тоғ ёнбағирлари ва дашт ҳудудларида ривожланган. Маълумотларга кўра, бу даврда воҳадаги Шеробод, Денов ва Бойсун бекликларида асосан қўйчилик ривожланган бўлиб, эчки, от, қорамол ва туя нисбатан камчиликни ташкил этган. Бекликлардаги айрим йирик бойларнинг қўй ва эчкилари сони 2 мингдан ошиқ бўлганлиги манбаларда қайд қилинади[1].

2. Методлар:

Шеробод беклигида чорвачиликнинг асосини қўй, эчки ва туялар ташкил этиб, хўжалик эҳтиёжлари даражасида от ва қорамол ҳам боқилган. Бекликда ҳар бир ҳовлига 1-2 бош от, 5-8 тагача қўй тўғри келган. Туялар асосан бекликнинг чўл ва дашт ҳудудларида боқилиб, уларнинг умумий миқдори 4 мингдан ортиқ бўлган. Бойсун беклигида ҳам чорва моллари ичида қўйлар сони нисбатан юқори бўлиб, бошқа чорва турлари камчиликни ташкил этган[2].

Асрлар давомида Ўзбекистондаги этник гуруҳларнинг ҳар бирида уй ҳайвонларини боқишда ўзига хос бўлган усул ва тажрибалар шаклланган. Қолаверса, ҳатто бир элат истикомат қиладиган ҳудудда ҳам чорвачиликни юритишдаги табиий-географик шароитлардаги тафовутлар, қўшни халқларнинг таъсири ёки ижтимоий-иқтисодий сабаблар натижасида хилма-хил усуллардан фойдаланилганини кузатишимиз мумкин.

3. Тадқиқот натижалари:

Маълумки, бир қатор олимлар томонидан ўтган аср бошларида Ўрта Осиё халқлари учун хўжалик-маданий типларнинг уч йўналиши хос бўлганлиги таъкидлаб ўтилади[3]. Ўтган аср бошларида Сурхон-Шеробод воҳасида учала тип ҳам мавжуд бўлган ва бу даврда воҳани шартли равишда қишлоқ хўжалик хусусиятларига кўра уч зонага бўлиш мумкин: 1) водий суғорма деҳқончилиги; 2) боғдорчилик, чорвачилик билан биргаликдаги тоғ ва тоғ олди деҳқончилик хўжалиги; 3) дашт зироатчилиги ва яйлов чорвачилиги зоналари. Биринчи зонада қарлук, чигатой, дўрмон ва қисман кўнғирот, юз каби этнографик гуруҳлар Шерободдарё воҳасида, Сурхондарёнинг ўрта қисмидаги суғорма деҳқончилик зоналарида буғдой, арпа, кунжут ва полизчилик экинларини экканлар. Иккинчи зонада эса асосан тоғли ва тоғолди ҳудудларида яшовчи тоғчи-қатағонлар, чигатойлар, қарлуқлар ва тоғли тожиклар боғдорчилик, чорвачилик ва зироатчилик билан шуғулланганлар. Учинчи зонада эса кўпроқ чорвачилик билан шуғулланувчи этнографик гуруҳлар - кўнғирот, дўрмон, юз, турклар Шерободдарё оралиғидаги дашт зоналарида, Боботоғ этакларида, Қизирик, Бандихон, Музробод, Хатробод чўлларида чорвачилик билан, адирликларда эса лалмикор зироатчилик билан шуғулланганлар. Воҳадаги чорвачилик учун қулай бўлган иқлим, табиий шароит тоғ

ён адирлари ва кенг чўл зоналарида доимий равишда ҳайдаб боқиладиган чорвачилик турининг сақланиб қолишига олиб келган. Ушбу зонада яшовчи айрим этник ва этнографик гуруҳларнинг тўлиқ ўтроқ турмуш тарзига ўтмаганлиги сабаби ҳам хўжалигида чорвачилик етакчи ўринда турганлиги бўлган. Шу боис бўлса керакки, чорвачилик билан шуғулланувчи аҳоли ўзининг хўжалик, этник-маданий, антропологик ва тил хусусиятларини ўтган аср бошларигача яхши сақлаб қолган эди. Элшунос олимлар Ўрта Осиё аҳолисида чорва хўжалигини юритишнинг тарихан шаклланган учта турини ажратиб кўрсатишади: 1) кўчманчи (кўчма ва ярим кўчма) чорвачилик; 2) яйлов чорвачилиги ва 3) қўра (оғил) чорвачилиги[4].

XX аср бошларида Сурхон-Шеробод воҳасида аҳолининг аксарият қисми асосан аралаш хўжалик тарзини юритган, яъни чорвачилик билан бир қаторда деҳқончилик, уй ҳунармандчилиги билан ҳам шуғулланган. Ушбу хўжалик соҳаларига муносабат ва хўжалик юритиш усуллари турлича бўлиб, улар табиий шароит, аҳолининг этник таркиби ва маданий анъаналарнинг хилма-хиллигидан келиб чиққан. Масалан, бу даврда Хоразм воҳаси чорвачилиги учун, асосан, хонаки-яйлов ва ҳайдов усули хос бўлган бўлса, воҳада 1954-1971 йиллар давомида кенг қамровли тадқиқотлар ўтказган Б.Х. Кармышевнинг фикрича, Ўзбекистоннинг жанубий ҳудудларида чорвачиликнинг 1) яйлов; 2) ҳайдов-яйлов; 3) қўра-ҳайдов; 4) кўчма типлари бўлган. Ўтроқ аҳолида чорва боқилишнинг қўра-яйлов ва қўра тизими, ярим ўтроқ аҳолида ҳайдов-яйлов ва яйлов тизими, кўчманчи аҳолида эса яйлов ва кўчма чорвачилик тизими устун турган.

Яйлов чорвачилиги учун характерли бўлган асосий хусусият – бу чорвани йил бўйи (йилнинг кўп вақтида) яйловдаги ўтлар билан озиқлантиришдир. Ушбу чорвачилик тури асосан воҳадаги тоғли ва тоғолди туманларига хос бўлиб, асосан ярим ўтроқ ўзбеклар, Бойсун тоғларида яшовчи тожикларнинг алоҳида гуруҳлари, шунингдек, туркман, араб каби ярим ўтроқ аҳолига хос бўлган[5]. Яйловдан яйловга ҳайдаб боқишда чорванинг асосий қисми йил давомида чўпонлар назорати остида мавсумий яйловларда сақланган. Улар учун чорвачиликнинг асосий тури – қўй (асосан ҳисори қўйлар) боқиш бўлган. Чорвадорлар мавсумга қараб уйда хўкиз, кўчқор ва баъзида сигир боқишган[6]. Фақат миниладиган отлар ва сўйишга мўлжалланган қўйларгина доимий бир жойда – қўрада боқилган. Воҳадаги ярим ўтроқ ўзбеклар хўжалигида чорвачилик етакчи ёки деҳқончилик билан тенг мавқеда бўлган. Турк, қарлук, айрим кўнғирот, дўрмон каби ўзбек уруғ-қабилалари учун чорвачиликнинг асосан ҳайдов-яйлов тизими хос бўлган.

Яйлов чорвачилигида асосан қўйчилик етакчи ўрин тутди. Чорва моллари баҳор ва кузда адирларда боқилган, ёзда ўрта ва баланд тоғ яйловларига ҳайдалган. Қишда эса яна адирларга қайта ҳайдаб келтирилиб, ярим боқув озукалаштиришга ўтказилган. Ўтган аср бошларида яйлов чорвачилиги учун ёзги ва қишки яйловларга анъанавий чорва ҳайдаш йўналишлари катта аҳамиятга эга бўлган. Сабаби ушбу йўналишлар чорва молларини мавсумий яйловларга ҳайдашда муҳим халқа ҳисобланган. Бунда йўналишнинг бошланғич нуқтасидан тортиб сўнгги манзилгача ҳамжиҳатлик, тартиб-қоида ва мувофиқликка қатъий амал қилинган. Тажрибали чўпонлар қўйларни семиртиришда отарни ёйишнинг (ҳайдаб боқиш) аҳамияти катта эканлигини яхши билишган. Уларнинг айтишича, ўз вақтида етарли озиқлантирилган ва доимий ҳаракатда бўлган чорва моли тез семиради. Ёйилган қўйлар, ёйилмаган қўйларга қараганда семиз бўлган ва қишдан талофатсиз чиқиб, яхши тўл (тўл олиш – қўзилаш мавсуми) берган[7].

Чорвачиликнинг ҳайдов-яйлов тури текислик ва тоғолди ҳудудларида, яъни дашт ва адирликларда яшовчи ўтроқ аҳолига, асосан ўзбек-чиғатоилар ва тожиклар учун хос бўлиб, улар чорвачиликни суғорма ёки лалми деҳқончилик билан қўшиб олиб боришган. Унга қўра, барча мавсумда чорва моллари яйловларда, қишлоқдан узоқ бўлмаган далаларда боқилган ва фақат қишнинг совуқ кунларида ярим боқув йўлига ўтилган. Одатда баҳорги яйловларга оиланинг бир қисми борган ва ўзлари билан фақат зарур нарсаларни олиб, ўтов ва капаларда яшашган. Ўтлар қуриб қолгач, чорва моллари ортга қайтарилган ва умумий подага қўшилган. XX аср 20-йилларида воҳада бўрдоқи қўйларга бўлган талабнинг ортиши сабабли аҳолининг

бир қисми деҳқончиликни бутунлай ташлаб, фақат ҳайдов-яйлов қўйчилиги билан шуғулланган. Бой чорвадорлар эса товар хусусиятига эга бўлган ғаллакорлик билан ҳам шуғуллана бошлаган[8]. Бунинг учун уларда етарли ишчи ҳайвонлари ва деҳқончилик меҳнат қуролилари бўлган.

Воҳанинг тоғлик тожик аҳолиси учун деҳқончилик билан боғлиқ равишда юритиладиган чорвачиликнинг кўра-ҳайдов-яйлов тури хос бўлган. Уларда чорвачилик текислик ва тоғолди ўтроқ аҳолидан фарқлироқ ғаллачиликдан кейин иккинчи ўринда турган. Тожиклар баҳорда, қор силжиган пайтда тоғ ёнбағирларидан чорвани қишлоқолди яйловларига, далаларда экин униб чиқиши билан эса қишлоқдан узоқда бўлган ёзги яйловларга-айлоқларга (яйлоқ, жайлов туркча сўзлар бўлиб, географиядаги яйловли атамаси шундан қабул қилинган) ҳайдашган. У ерга аҳолининг бир қисми, асосан аёллар кўчиб ўтишган. Кузда чорва молларини қишлоққа яқин яйловларда ва анғизларда боқишган[9]. Деҳқонлар йирик шохли қорамол, шунингдек, эчки, қўй, от ва эшак ҳам боқишган. Тоғда боқилган эчкиларнинг сути нафас қисиши касалига шифо бўлган[10]. Ушбу даврда ҳар бир тоғли аҳоли хўжалигида ўртача 10-12 та эчки, 8-10 та қўй ва 1-2 та сиғири бўлган[11].

4. Хулосалар

Ўзбекистоннинг жанубий ҳудудлари учун кўчманчи чорвачиликнинг “стационар” усули мос келган. Табиий шароитга боғлиқ ҳолда яйловлардан мавсумий фойдаланиш ва чорва билан доимо бирга юриш тизими кўчма чорвачиликнинг ўзига хос хусусиятидир.

Чорвачиликни кўчма тизими фақат ярим дашт ҳудудларида яшовчи (асосан Шерободдарёнинг ўрта оқими ҳавзасида) ўзбек кўнғиротларида тарқалган эди. Бу ерларда чорвадорлар ўз оиласи билан бирга чорва изидан мавсумий яйловларга кўчиб юришган.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Варыгин М.Н. Опыт описание Кулябского бекства // Известия ИРГО. – Спб., 1916. т. 57. – С. 778.
2. Кап. Васильев. Статистические материалы для описания Бухары. Бекаство Ширабадское и части Бойсунского // Сборник геог. топог. и статис. материалов по Азии. – Спб., 1894, вып. 57, – С. 400–402.
3. Хидоятлов И. О характере сельского хозяйства многонациональных районов Сурхандарьинской области в дореволюционное время. – С. 138.
4. Қаюмов А. XIX аср охири – XX аср бошларида Сурхон-Шеробод водийсидаги этник жараёнларнинг баъзи омиллари // Ўзбекистон тарихи. – № 4, 2001. – Б. 30.
5. Поляков С.П. Историческая этнография Средней Азии и Казахстана. – М.: Наука, 1980. – С. 44.
6. Кармышева Б.Х. Типы скотоводства в южных районах Узбекистана и Таджикистана (конец XIX – начало XX века) // Советская этнография. – № 3, 1969. – С. 45.
7. Жумаев Т. Ўзбекистоннинг тоғли жойларида қишлоқ хўжалиги. – Т.: Фан, 1982. – Б. 37.
8. Дала ёзувлари. Қумқўрғон тумани Очамойли қишлоғи. 2007 йил.
9. Қаюмов А.Р. XIX-XX бошларида Жанубий Ўзбекистон ҳудудида этник ҳолат. Автореферат т.ф.н. – Т., ЎзР ФА Тарих институти, 2011. – Б. 24.
10. Дала ёзувлари. Жарқўрғон тумани Исмоилтепа қишлоғи. 2006 йил.
11. Қаюмов А.Р. XIX-XX бошларида Жанубий Ўзбекистон ҳудудида этник ҳолат. Автореферат т.ф.н. – Т., ЎзР ФА Тарих институти, 2011. – Б. 24.

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
LOOK TO THE PAST

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000